

"נשרא שבערביא" (בבלי, עבודה זרה יא ע"ב)

הגמרא במסכת עבודה זרה מונה את בתי העבודה זרה הנחשבים קבועים:
אפר רב חזן בר רב חסדא אפר רב ואפרו לה א"ר חזן בר רבא אפר רב חמשה בתי עבודת
כוכבים קבועין חן. אלו חן [...] נשרא שבערביא (בבלי, עבודה זרה יא ע"ב).

רוב הפרשנים מזהים את ערביא כחבל הארץ שבמזרח ושבדרום מזרח ישראל בעיקר תחום נחלת
עשו (ירדן וערב הסעודית של ימינו).

תרגום יהונתן על בראשית י, ו:

וּבְנֵי דְחָם פִּיִּשׁ וּמְצָרִים וּפְטוּ וּבְנֵי חֵן וְשֵׁם אֶרֶץ אֲתִיחַזִּים עֲרַבְיָא וּמְצָרִים וְאֵלִיחֲרוֹק וּבְנֵי חָם
כּוֹשׁ וּמְצָרִים וּפְטוּ וּכְנַעַן וְשֵׁם אֶרֶץ אֲרָצוֹתֵיהֶם עֲרַבְיָא וּמְצָרִים וְאֵלִיחֲרוֹק וּכְנַעַן).

לשיטתו, ארץ כוש היא ערבבא. ייתכן שכוונתו לפרובינציה הרומית Arabia בדרום מזרח עבר הירדן,
אזור המזוהה גם כמדיין.

מתי נשרא?

הגמרא דנה בימים שאין עושים בהם מסחר עם העכו"ם בשל יום חגם (יום אידם), על רקע דיון זה
מוזכרת "נשרא שבערביא".

אם נזהה את ערביא כמקום כלשהו בחצי האי ערב, הרי שמרכז העבודה הזרה הבולט באזור זה הוא
הכעבה הנמצאת בעיר מכה. כיום הכעבה מקודשת לאיסלאם וכל מוסלמי מצווה לבקר בה לפחות
פעם בחייו. אולם אבן זו שימשה לעבודה זרה גם לפני הופעת האסלאם. בערוך (מילון מהמאה
האחת עשרה) בערך "נשרא":

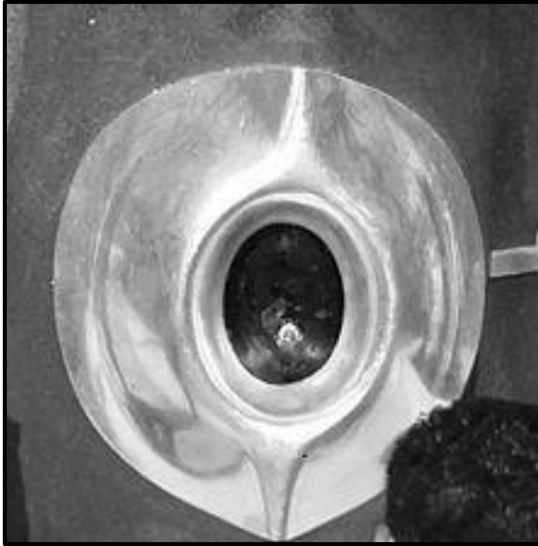
נשרא שבערביא – פ' גאון יש בערביא בית ובית ע"ז היא ואית בה אבן וחוקק עלה וסגדון
לה.

איור 64: מכתש פגיעה מטאוריט בערב
הסעודית. קוטר המכתש 11 מטר
(Shoemaker & Wynn, 1997)

יש מסורת מוסלמית המקשרת את מבנה
הכעבה לאברהם וישמעאל בנו.

במבנה הכעבה משולבת אבן שחורה. עולי
הרגל כיום משתדלים לגעת בה ואמונות
עממיות מספרים שהיא נפלה מהשמיים בימי
אדם וחווה וביכולה לספוג אליה חטאים. סוג
האבן השחורה לא נחקר מדעית, שכן אי
אפשר לקחתה לבדיקה ולא מאפשרים לקחת
אף חלקים ממנה. טבעה של האבן השחורה
נידון רבות, ומתארים אותה אבן בזלת,
אגאט, פיסת זכוכית טבעית או שיש הערכות

איור 65: האבן השחורה שבמבנה הכעבה, קוטרה כ-30 ס"מ, מוקפת במסגרת מכסף (Amerrycan Muslim, 2013)

כי האבן היא מטאוריט. להערכה זו של מטאוריט יש חיזוק בממצא של מכתשי פגיעת מטאוריט בערב הסעודית. במאה הקודמת נמצאו כמה מכתשים שנוצרו עקב פגיעת מטאוריט וכונו בשם Wabar craters (איור 64). חיזוק להגדרתם כמכתשי פגיעה נתקבל כאשר דגימות שנאספו מהאזור מצאו כמויות גבוהות יחסית של אירידיום. ריכוזים גבוהים של אירידיום מלווים בדרך כלל פגיעות של מטאוריטים הכדור הארץ.

מטאוריט – עצם סלעי או מתכתי שהגיע לפני השטח של כדור הארץ מהחלל החיצון שנפל משמיים. אפשר לקשר את המילה "נשרא" בדוחק עם הכעבה – השורש נ-ש-ר פירושו נפל, ואזי זו האבן שנפלה משמיים, המטאוריט שהוא האבן השחורה בכעבה (איור 65).

מקורות

נתן בן יחיאל (1926). 2 נשר. בתוך **ספר ערוך השלם** (מהדורה שנייה, כרך 5, עמ' 395). הוצאת "מנורה".

Amerrycan Muslim. (2013, October 14). *A close up of the Blackstone on the corner of the Kaba* [Image]. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Blackstone.jpg

Shoemaker, E. M., & Wynn, J. C. (1997). Geology of the Wabar meteorite craters, Saudi Arabia. *Proceedings of the 28th Annual Lunar and Planetary Science Conference*, 3, 1313-1314.